

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Pace University (New York, USA)
Міжнародна науково-педагогічна організація філологів
«ЗАХІД – СХІД» (м. Тбілісі, Грузія)

ІННОВАЦІЇ ТА ТРАДИЦІЇ У МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ

Матеріали
міжнародного науково-практичного семінару
8 грудня 2020 року

Харків

2020

УДК 001-80

I-66

I-66 **Інновації та традиції у мовній підготовці студентів** : матеріали міжнародного науково-практичного семінару 8 грудня 2020 року. – Х. : Видавництво Іванченка І.С., 2020. – 276 с.

У збірнику висвітлюються актуальні проблеми застосування в навчальному процесі традиційних та інноваційних технологій, порушуються питання навчання української мови й міжкультурної комунікації, методики викладання української, англійської та російської мов як іноземних, досліджуються методи та прийоми формування й розвитку комунікативних компетенцій іноземних та українських студентів, основи професійно-мовленнєвого спілкування іноземними мовами, розповідається про інноваційні методи викладання українською та іноземними мовами. Особливу увагу приділено методам і засобам дистанційної освіти, організації освітнього процесу в умовах карантину.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За зміст, якість редагування, відповідність фактичного матеріалу та посилань відповідають автори.

УДК 001-80

ISBN

© ХНУБА, 2020

иностранного учащегося в учебный процесс является интеграция, при которой происходит активное освоение иной национальной культуры при сохранении собственной национальной идентичности. Именно интеграция в новое культурное окружение становится главным показателем успешной адаптации.

Одна из важнейших задач педагога — приложить все усилия, чтобы приобщить иностранных студентов к украинским национально-культурным традициям средствами внеучебной деятельности, обеспечить усвоение ими элементов украинской культуры посредством социокультурной деятельности. Сюда следует отнести совместную подготовку и проведение праздников, и поход в музеи, и прогулки по историческим местам, и объяснение некоторых ритуальных действий народа. Приобщение студентов к национальной самобытной культуре украинского народа, чтение и обсуждение классической литературы, исторической художественной прозы и т.д. — все это действенные методы формирования коммуникативных умений иностранных студентов.

Посредством изучения русского (украинского) языка как иностранного возможно решение ряда задач, позволяющих повысить не только уровень обучения специальности, но и расширить кругозор молодых людей, развить у них чувство эстетического восприятия окружающего мира, сформировать позитивное отношение к стране обучения, стимулировать познавательную деятельность обучающихся и повысить мотивацию дальнейшего образования. В процессе обучения иностранных студентов следует учитывать сильные стороны национально-культурных особенностей этноса, его лингвокультурные традиции. Это позволит облегчить период адаптации, овладеть необходимыми навыками, сделать занятия более эффективными и интересными.

Учитывая вышеизложенное, можно констатировать необходимость создания ряда условий адаптогенного характера широкого спектра действия для оптимизации процесса адаптации иностранных соискателей высшего образования к учебному процессу. Адаптацию следует рассматривать как комплексную педагогическую программу, успешность которой определяется множественными параметрами и критериями, позволяющими улучшить качество обучения иностранных учащихся и достигнуть наилучших академических результатов с наименьшими негативными последствиями.

Литература:

1. Блинова Т.А., Новиков А.В., Руднова Н.Н. Особенности преподавания информатики на русском языке как иностранном в информационном обществе для стран со слабым информационным уровнем в области алгоритмизации и программирования. / Профессионально направленное обучение русскому языку иностранных граждан: сб. материалов Международной научно-практической конференции. — М., 2010. Т. 1. С. 38—46.
2. Сурыгин А.И. Педагогическое проектирование системы предвузовской подготовки иностранных студентов. — СПб.: Златоуст, 2001.
3. Родионова И.П. Лингвометодический аппарат как специфическая особенность учебника по естественно-научной дисциплине для иностранных студентов предвузовского этапа обучения. / Предвузовская подготовка иностранных студентов в СПбГПУ. — СПб.: Изд-во Политехнического Университета, 2005.

Близнюк Л.М.

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

e-mail: mega.les@ukr.net

РОЛЬ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ АСПЕКТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Навчання української мови як іноземної є складним та багатоаспектним процесом передачі й засвоєння знань, навичок, умінь, способів пізнавальної діяльності, формування комунікативної компетенції. Це двосторонній процес, у якому спільно беруть участь викладач і студент. При цьому вся діяльність студента та її ефективність залежать від мотивації, інтересів, потреб, індивідуалізації процесу навчання, максимального врахування здібностей особистості того, хто навчається, від відбору навчального матеріалу, способів його уведення та закріплення тощо.

При цьому загальна лінгвістична компетенція нерозривно пов'язана з формуванням соціокультурної компетенції, заснованої на вивченні іноземними студентами національно-культурних особливостей соціальної та мовної поведінки носіїв української мови, куди відносять звичаї, етикет, соціальні стереотипи, історію та культуру. Результатом такої компетенції має бути вміння користуватися цими набутими знаннями в процесі спілкування.

Необхідно зауважити, що значення та роль соціокультурного компонента збільшується, коли мова йде про викладання української мови як іноземної тим слухачам, які навчаються на короткотривалих і довготривалих курсах, та студентам вишів. Включення до навчального матеріалу відомостей про історію України, культуру, особливості ментальних та побутових звичаїв носіїв мови певним чином стимулює студентів-іноземців до самостійної роботи, сприяє закріпленню мотивації до вивчення мови навчання, а також стає необхідною умовою для повноцінного життя в нашій країні. І це очевидний факт, оскільки без відповідних знань іноземним студентам складно організувати свій побут і пристосуватися до нових мовно-соціальних реалій. У даному випадку саме викладач здійснює важливу роль, відбираючи матеріал і організовуючи заняття таким чином, щоб соціокультурний компонент було наведено в належному обсязі та в доступному форматі.

Переважна більшість викладачів-філологів погоджуються із думкою, що ментальний сенс репрезентується в мові такими чинниками:

– вже готовими лексемами і фразеосполученнями зі складу лексико-фразеологічної системи мови;

– вільними словосполученнями;

– синтаксичними конструкціями;

– текстами та сукупностями текстів.

Саме тому можна стверджувати, що соціокультурний компонент має своє вираження на всіх рівнях мовної системи. Однак найбільш інформативним з цієї точки зору стає текст – найвища та найорганізованіша одиниця комунікації – ,отже, на заняттях з української мови як іноземної необхідно здійснювати інтенсивну роботу з текстами, що розкривають специфіку національної картини світу. Такі тексти можуть мати інформацію про загальноприйняті українські національні традиції, свята, народний одяг, національну кухню, побут, релігію тощо. Велике значення для формування соціокультурної компетенції також мають тексти краєзнавчої спрямованості, скажімо, про опис видатних історичних та культурних місць Харкова, Слобожанщини тощо.

Слід зауважити, що при роботі з таким навчальним матеріалом викладач вирішує не тільки освітню, але й гуманістичну задачу: він виховує в студентів здатність мирно та

без взаємної дискримінації існувати в даному суспільстві, «вписуючись» у його різнобарвну соціально-культурну палітру і вільно сприймаючи чужу національну ментальність. Тому важливим завданням викладача є формування в іноземних студентів позитивного налаштування до історичних, культурних та побутових особливостей народу – носія мови, яку вони вивчають [1, с. 9]. Викладачеві слід бути об'єктивним, здійснюючи аналіз й оцінку фактів, які він повідомляє, уникати неформально-критичного тону в коментарях. При цьому не слід намагатися обходити «складні» теми, наприклад, критику деяких релігійних уподобань, проблеми расизму тощо. Делікатне обговорення таких тем допоможе іноземним студентам краще зорієнтуватися в новій для них реальності, скоректувати свою поведінку, попереджаючи можливі емоційні реакції.

Окрім текстів інформативного змісту, на заняттях з української мови як іноземної можна активно використовувати такі тексти та діалоги, які відображають специфіку розмовного мовлення і містять загальноприйняті звернення, а також інформацію про норми етикету й поведінки у певних життєвих ситуаціях (наприклад, у крамниці, на вокзалі, у банку, в метро, в університеті тощо). Доцільним при роботі з такими матеріалами можна вважати й ознайомлення студентів з елементами неформального спілкування, зокрема, із жаргонною лексикою (наприклад, студентським, молодіжним сленгом тощо), оскільки це також сприяє максимальній соціалізації іноземців та їхньому включенню до «живого» розмовного середовища.

Загальновідомо, що яскравим вираженням ментальної сутності нації є фольклорні тексти (казки, легенди, міфи, загадки, приказки, анекдоти тощо), використання яких на заняттях не лише робить їх цікавими, привносячи розважальний елемент у процес навчання, але й стає одним із найбільш важливих засобів осягнення специфіки національного характеру. Такі знання переважно визначають ступінь соціокультурної компетенції іноземних студентів. У нашому випадку слід особливо відзначити такі жанри усної народної творчості, як українські прислів'я та приказки, що сконцентрували в собі народну мудрість, наведену в місткій образній формі. Великого прагматичного значення має вивчення приказок, прислів'їв, які активно використовуються в українському розмовному мовленні («Аби розум – щастя буде», «І за холодну воду не візьметься», «Бачить глаз, а зуб не дістане й раз», «В роботі «ох», а їсть за трьох!», «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля», «Гірко заробиш – солодко з'їси» та ін.). Здатність використовувати певні приказки у відповідних ситуаціях буде свідчити не лише про відмінне знання мови, але й певною мірою «поріднить» іноземця з носієм мови, спрощуючи сам процес комунікації, психологічно зближуючи представників різних лінгвокультур.

Велике значення при вивченні української мови як іноземної мають також художні тексти. Читання мовою оригінала й аналіз авторських текстів, які складають культурну спадщину народу, сприяє розвитку творчих здібностей студентів та дозволяє знайти специфіку національних концептів через призму індивідуальної свідомості автора – носія етнічної ментальності. Отже, на заняттях можна проаналізувати життя таких літературних героїв, як Маруся Чурай, Чіпка Варениченко, Катерина, Мавка Лісова тощо.

Можна також рекомендувати використовувати на заняттях автентичний пісенний матеріал. У піснях гармонійно поєднуються та взаємодоповнюються за планом інформації дві мови: музична та поетична (текстова), завдяки чому в піснях культурна інформація передається найбільш повно та глибоко. При цьому автентичні пісні як творіння носіїв мови та культури реалізують обмін інформацією, тобто забезпечують ефективний діалог між представниками соціокультур усередині національної та між національними культурами на міжнародному рівні [2, с. 24].

Таким чином, різноманітні форми вираження національної ментальності носіїв мови, яку вивчають іноземні студенти, (у нашому випадку –

української) повинні активно й результативно застосовуватися на заняттях. Соціокультурний компонент відіграє при цьому важливу роль у процесі становлення полікультурної особистості іноземного студента. Результатом такого навчання буде наявність великої кількості комунікативних навичок і знань культурологічного характеру, що сформує оптимальну лінгвістичну компетенцію студента, а також посилить його мотивацію до подальшого навчання за обраним фахом.

Література:

Сербенська О. А. Українська мова як об'єкт вивчення для іноземців (соціолінгвістичний аспект) – Львів, 1994. – С. 14-20.

Федотова Н.Л. Не фонетика – песня. – Златоуст, 2009. – 31 с.

Богиня Л.В.

Українська медична стоматологічна академія

м. Полтава, Україна

bogynialv@gmail.com

ТРАДИЦІЙНЕ VS ДИСТАНЦІЙНЕ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ У ДВОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Державною мовою України є мова титульної нації. Іноземні громадяни, що планують отримати фахову підготовку у закладах вищої освіти України, мають володіти мовою навчання на достатньому рівні. Згідно зі ст. 48 закону України «Про вищу освіту» в останній чинній редакції від 13 березня 2016 року «1. Мовою викладання у вищих навчальних закладах є державна мова. 2. ... Для викладання навчальних дисциплін іноземною мовою вищі навчальні заклади утворюють окремі групи для іноземних громадян, осіб без громадянства, які бажають здобувати вищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб, або розробляють індивідуальні програми. При цьому вищі навчальні заклади забезпечують вивчення такими особами державної мови як окремої навчальної дисципліни. Перелік іноземних мов, якими здійснюється викладання навчальних дисциплін, визначається вищим навчальним закладом.» [2]

Україна завжди була і є привабливою країною для іноземців в сфері вищої освіти, проте питання «Якою мовою навчатися?» й досі залишається суттєвим для більшості абітурієнтів, що вступають до закладів вищої освіти України. На етапі вибору мови навчання перед іноземцями постає дилема: «Держава Україна - навчання має бути українською», проте «Друзі й родичі говорять, що в містах Полтава, Харків, Запоріжжя люди спілкуються переважно російською», «Дядько навчався в Україні російською» тощо.

Маючи позитивну динаміку збільшення кількості іноземних громадян, які навчаються в Україні, майже не маємо наукових досліджень причин, що впливають на вибір кандидатами на навчання мови здобуття фахової освіти. Іноземні студенти, рідна мова яких англійська, звичайно віддають перевагу саме англійській як мові навчання. Тому вихідці з англійських країн здебільшого здобувають освіту англійською мовою. Останні роки збільшується кількість іноземних громадян, що, вступаючи до "УМСА", обирають мовою навчання англійську. З огляду на цей факт маємо зазначити, що в реаліях Полтавщини студенти опиняються у трьохмовному середовищі: з одного боку всі навчальні дисципліни викладаються англійською, з іншого – студенти вивчають дисципліну "Українська мова як іноземна", а мовне середовище міста продовжує

Лексико-грамматические особенности номинаций лекарственных форм	18
<i>Артъомова О. І., Ушакова Н. В. (старші викладачі кафедри філології та лінгводидактики Харківський національний автомобільно-дорожній університет)</i>	
Щодо питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у практиці викладання нерідної мови іноземцям	20
<i>Безкоровайна Л. С., канд. пед. н., доцент, зав. кафедри філології та лінгводидактики,</i>	
<i>Штиленко О. Л. (Харківський національний автомобільно-дорожній університет)</i>	
Навчання іноземних студентів творчих видів письмового мовлення на етапі довузівської підготовки	24
<i>Беликова Е.В., Бессонова Н.Н., Греул О.А., Дытюк С.А. (ст. вилдачі кафедри української мови та мовної підготовки іноземних студентів, Харківський національний університет будівництва та архітектури)</i>	
Особенности адаптации иностранных соискателей в технических учреждениях высшего образования	27
<i>Близнюк Л.М. (канд. філол. н., доцент, зав. кафедри історії та мовознавства, Український державний університет залізничного транспорту)</i>	
Роль соціокультурних аспектів при викладанні української мови як іноземної	32
<i>Богиня Л.В. (ст. викл., керівник навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян, Українська медична стоматологічна академія м. Полтава)</i>	
Традиційне vs дистанційне вивчення української мови іноземними громадянами у двомовному середовищі	35
<i>Божко Н. М. (канд. філол. н., доцент кафедри мовної підготовки, Харківський національний автомобільно-дорожній університет)</i>	
Етнокультурні особливості роботи з іноземними студентами з Індії з урахуванням сучасних реалій навчання	37
<i>Бужиков Р. П. (канд. пед. н., доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв),</i>	
<i>Бужикова Р. І. (канд. пед. наук, доц., вчитель англ. мови, приватна ЗОШ І-ІІІ ступенів «Гіпаніс-ЕОС», м. Миколаїв)</i>	
The Potential Of Steam-Technologies In Teaching Foreign Languages	42
<i>Бужикова Тетяна Олександрівна (викладач, Технологіко-економічний коледж Миколаївського національного аграрного університету, м.</i>	